

اسراف و اقتار

۲

مطالعه را ترک کنند، حتماً چراغ و پنکه را خاموش می کنند. همه باید این گونه نکات دقیق از رفتار رهبر عظیم الشان را مورد توجه و عمل قرار دهیم.

قانون و قانون گذاران

در اینجا باید نکته ای را به شهرداریها تذکر داد که مکرر دیده شده است چراغهای خیابان در طول روز و بدون هیچ دلیل روشن است و این امر گذشته از اینکه اسراف است موجب سهل انگاری دیگران نیز می شود. اصولاً این گونه سفارشها که از سوی دولت و مسئولین به مردم اعلام می شود باید پیش از همه و بیش از همه، خود مسئولین و ارگانهای دولتی آنها را رعایت کنند. خداوند در قرآن کریم می فرماید: «أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ» آیا مردم را به نیکی دعوت می کنید و خود را فراموش می نمایید.

این نکته باید برای مالگوه باشد که در آنچه امر و نهی و ارشاد و توجیه نسبت ب دیگران داریم، خود باید پیش قدم باشیم. اگر پلیس راهنمایی قوانین و مقررات راهنمایی را نادیده بگیرد نباید توقع داشته باشد دیگران آنها را رعایت کنند. متأسفانه صحنه های بی اعتنائی مسئولین مربوطه به مقررات خویش امری معمولی و روزمره است و گویا قانون فقط برای مردم وضع شده. و با کمال تأسف باید بگوییم که در کشورهای عقب مانده ای که از جهت فرهنگ و تمدن و پیشرفت دانش و هنر چیزی بحساب نمی آیند تا مورد مقایسه با ایران باشند، از نظر رعایت مقررات مخصوصاً مقرراتی که مورد توجه عموم مردم است، مانند قوانین راهنمایی، بسیار متعهد و مقید و رفتار جالبی دارند مثلاً هیچ وقت دیده نشده که ماشین وزیر یا هر شخصیت دیگر یا ماشین پلیس و غیره بجز در صورت مأموریت سریع از چراغ قرمز عبور کنند. در هر صورت، می توان گفت: بهترین ضامن اجرای قوانین، تعهد و التزام قانونگذاران و مجریان به آنها است.

تبلیغات و صرفه جویی در برق

در مورد مصرف برق نکته دیگری که حائز اهمیت است مساله تبلیغات است. باید با شیوه صحیح و راهنماییهای اصولی و حساب شده در

در شماره گذشته مطلبی داشتیم درباره اسراف و اقتار در مصرف آب اکنون در دنباله آن سخن به ذکر برخی دیگر از موارد اسراف و اقتار در جامعه کنونی می پردازیم:

۲ - مصرف برق

برق از نعمتهای غیر مترقبه ای است که خداوند به انسان ارزانی داشته یعنی طی قرون متمادی که از زندگی بشر می گذرد هیچ توقع چنین چیزی نبود که به این آسانی شب به روز تبدیل شود و گرما و سرما به این راحتی دفع شود و هزاران گره مشکل از زندگی با این نیروی شگرف گشوده شود. به طور قطع می توان گفت: برق بهترین و سودمندترین اکتشاف بشر است. برق در تمام شئون زندگی یار و مددکار انسان است. و اکنون به صورت یک ضرورت - که جامعه تمدن بشری نمی تواند از آن بی نیاز باشد - درآمده است.

ولی باید توجه داشت این نعمت خداداد که بشر با چراغی که خداوند عطا فرموده یعنی عقل آن را در تاریکیهای طبیعت یافته است به آسانی به دست نمی آید. سادگی به کار گرفتن آن شاید این تصور را در ذهن به وجود آورد که به دست آمدن نیروی برق نیز به همین آسانی و سادگی صورت گرفته ولی چنین نیست، وقتی با سادگی حرکت یک یا چند کلید، دهها چراغ صد شمعی و دو بست شمعی را روشن می کنید، توجه داشته باشید که با این کار چه فشاری بر مراکز تولید نیرو و اتصال و ایستگاههای تقویت و غیره وارد می آورید. و با افزودن مصرف برق در توزیع این نعمتی که باید برای همگان باشد، مانعی بزرگ ایجاد می کنید. باید همه توجه داشته باشیم که هنوز بسیاری از روستاها از این نعمت بطور کلی محرومند و رساندن برق به آنها در شرایط کنونی که افزودن نیروگاهها ممکن نیست یا مشکل است بدون همکاری مردم میسر نیست. البته باید دولت سعی کند به همه مناطق کشور به مقداری که رفع حاجت متعارف مردم بشود برق برساند ولی مردم نیز باید در این امر از کمک و مساعدت دولت که خود کمک به مردم است دریغ نورزند و تا حد توان از مصرف غیر ضروری برق خودداری کنند. و در این امر مانند آن دقت کاریهای رهبران مذهبی بویژه حضرت امام دام ظلّه را الگو و اسوه خود قرار دهند. که ایشان اگر برای چند لحظه هم اطاق کار و

خداوند متعال می فرماید: «کلوا و اشربوا ولا ترفوا ان الله لا يحب المرفین» (۳۱ امراف) بخورید و یاشامید و زیاده روی نکنید که خداوند مسرفان را دوست ندارد. ممکن است اسراف در این آیه به معنای زیاده روی در خوردن و آشامیدن باشد که گذشته از تلف کردن مال، زیان بهداشتی نیز دارد و ممکن است به معنای تجاوز از حد استفاده مشروع باشد که در واقع به معنای به هدر دادن نعمت خداوند است.

متأسفانه اسراف در مواد غذایی و بویژه نان بسیار مشاهده می شود. نان در میان مواد غذایی دیگر احترام خاصی دارد و روایات زیادی در لزوم اکرام و احترام نان آمده است. از رسول اکرم روایت شده است که فرمود: «اکرموا الخبز فانه قد عمل فيه ما بین العرش الی الارض وما فیها من کثیر خلقها...» (وسائل ج ۱۶ ص ۵۰۵) - نان را گرامی بدارید که آن چه مادون عرش است تا زمین و بسیاری از اهل زمین در به وجود آمدن آن کار کرده اند. ممکن است این حدیث اشاره به دخالت و سناط تدبیر غیبی (ملائکه) و عوامل طبیعی باشد.

ابرو باد و خورشید و فلک در کارند

تا سوناسی به کف آری و به غفلت نخوری

در روایات اهل بیت عصمت علیهم السلام از جهاتی که موجب هتک نان می شود نهی شده است، فرموده اند:

۱ - ظرف غذا را بر نان نگذارید. روایات متعددی در نهی از این کار آمده است. در یکی از آنها راوی می گوید: امام موسی بن جعفر (ع) در خانه من صبحانه میل می فرمودند. ظرفی از غذا حاضر شد که زیر آن نان گذاشته شده بود، امام فرمود: نان را گرامی بدارید و زیر ظرف غذا نگذارید.

۲ - نان را با چاقو نبرید در روایات زیادی از این عمل نهی شده است و فرموده اند نان را با دست پاره کنید و این را نیز نوعی احترام برای نان قائل شده اند.

۳ - اگر نان حاضر شد منتظر غذای دیگری نشوید.

۴ - پا روی نان نگذارید.

۵ - نان را نبویید. در روایت از رسول اکرم (ص) است که فرمود: مانند حیوانات نان را نبویید که نان مبارک است و خداوند بخاطر آن باران می بارد و بخاطر آن چراگاهها را می رویند و به وسیله آن شما نماز می خوانید و روزه می گیرید و حج خانه خدا می روید (یعنی به سبب نیروی که از آن به دست می آورید).

۶ - قرص نان را کوچک کشید. در روایت معتبری از رسول اکرم (ص) آمده است: «صغروا رغفانکم فان مع کل رغیف برکة» قرص نان را کوچک کنید که با هر قرص نانی، برکتی است.

رسانه های گروهی مردم را به اهمیت صرفه جوئی در برق آشنا کرد. همان گونه که اشاره شد سادگی طرز استفاده از برق عامل مهمی در اهمیت ندادن به صرفه جوئی در آن است، لذا باید مراکز تبلیغ و ارشاد مردم را متوجه کنند از راه بیان مراحل به دست آمدن برق و مخارج سنگین آن از نظر ارزش نیروگاهها و استهلاک آنها و سوخت و سایر هزینه های آن و سوبسیدی که دولت می پردازد و قیمت واقعی هر کیلووات برق و خطر ناشی از خاموشیها مخصوصاً در مورد بیمارستانها و آسانسورها و امثال آن و همچنین ضرر اقتصادی که در اثر خاموشی متوجه مراکز صنعتی و سردخانه ها و حتی یخچالهای فروشگاهی به جامعه می رسد و ضررهای بهداشتی که در اثر مصرف ساندویچ و کباب و مانند آن که غالباً در این روزها فاسد شده اند، پدید می آید؛ با توجه به این که صرفه جوئی بیشتر موجب خاموشی کمتر است و رابطه بین این دو امر که مردم غالباً از آن غافلند و سایر جهات که انگیزه صرفه جوئی را زیاد کند.

و اما روشی که در تبلیغات معمول است که با نشان دادن عکسهایی از لوازم برقی خانگی، سعی بر این می شود که آنها را کالاهای مصرفی و شوق استعمال آنها را دسیسه استعمارگران جلوه دهند، ظاهراً روش صحیح و موثری نیست زیرا اکنون بیشتر این لوازم جزء لوازم زندگی بحساب می آید و حذف آنها برای اکثر خانواده ها بسیار مشکل است. اصولاً باید توجه داشت که پیشرفت تکنولوژی با ازدیاد جمعیت و پیچیدگی روابط اجتماعی هماهنگ است. و لذا اگر بخواهیم در این زمان با کشاورزی سنتی و صنایع دستی مواد غذایی و لوازم زندگی را تهیه کنیم قطعاً هیچ وقت به خود کفائی نسبی هم نخواهیم دست یافت. وسائل نقل و انتقال قدیم نمی تواند پاسخگوی نیاز جامعه امروز باشد، و همچنین سایر امور. بنابراین، لوازم برقی خانه نه فقط برای رفاه و آسایش است بلکه با وضع زندگی کنونی که لازمه کیفیت و کمیت جامعه کنونی است، این گونه لوازم جزء ضروریات زندگی بشمار می رود و شعار مصرفی بودن آنها هیچ وقت نمی تواند جامعه را قانع کند و سرپوشی بر ضعف مدیریت باشد. و خلاصه دعوت به تفریط نمی تواند راه چاره صحیحی برای جلوگیری از افراط و اسراف باشد!! شاهد بر این مطلب این است که گویندگان و تبلیغ کنندگان و شعار دهندگان این طرز تفکر نمی توانند زندگی خود را با آن وفق دهند چه رسد به این که دیگران را وادار به آن کنند!!

اسراف و افتار

اکنون با این همه تاکید می شود که در مورد گرمی داشتن نان وارد شده است بهینیم در کشور ما چگونه با آن برخورد می شود؟! جالب توجه این است که ظاهراً در آن زمان نیز ایرانیان عادت ناپسندی داشته اند که در بعضی از روایات نکوهش شده و آن در مورد سیوس گرفتار از آمد و بریدن نان با چاقو است ولی اکنون سخن از دور ریختن و به هدر دادن این نعمت گران قدر است.

نان به دلیل سوید دولت خیلی ارزاتر از قیمت واقعی خود به دست مصرف کننده می رسد و هیچگونه محدودیتی در به دست آوردن آن نیست و البته نباید باشد؛ ولی همین موجب شده است که ما آن را ذلیل و بی ارزش بدانیم و هر روز کیسه نان خشک را پر از نان تازه ای می کنیم که در سفره باقی مانده است و بازم روز بعدش از مقدار لازم نان می خریم و بازم به کیسه نان خشک اضافه می کنیم! چرا؟ چون ۱۵ ریال دیگر پولی نیست که به آن اهمیتی داده شود! پس یک عدد بیشتر از حد لازم برای احتیاط می گیریم اگر لازم نشد کیسه نان خشک!!

این طرز تفکر سبب خشم الهی و زوال نعمت می شود. در روایات، داستانهای گوناگونی از امتهای پیشین نقل شده که در اثر بی احترامی و اهانت به نان، مورد خشم الهی قرار گرفتند و نعمت از آنان، گرفته شد. بنابراین برای جلوگیری از این مساله باید چند جهت را در مورد نان رعایت کنیم:

۱- نان به مقدار لازم تهیه کنیم نه بیشتر.
۲- قسمتی از نان که باقی می ماند، در کیسه پلاستیک گذاشته در آب آن را محکم ببندیم و در جای خنک مانند یخچال نگه داریم و در روز بعد قبل از مصرف نان تازه، آن را مصرف کنیم. این مطلب باید حتی در قطعات کوچک نان ملاحظه شود. در روایت است که خوردن قطعات ریز نان که در سفره می ماند موجب زیادتی روزی است.

۳- اگر قسمتی از نان پخته نشده است می توان در صورت امکان آن را بر روی آتش برشته کرد و مصرف نمود. و اتفاقاً بسیار خوش مزه و برای ناراحتیهای معده مفید است.

۴- اگر غفلت شد و نان در اثر برخورد باد خشکید آن را نگه داریم و با آب گوشت و هر غذای مایع دیگر مصرف کنیم.

۵- نانوها دقت بیشتری در پخت نان داشته باشند. ملاحظه می شود که غالباً قسمت زیادی از نان در اثر سوختگی یا خمیر بودن

دور ریخته می شود و این روا نیست. دولت نیز باید در این امر نظارت بیشتر داشته باشد.

۶- مسئولین تهیه آرد سعی کنند آرد مناسبی تهیه کنند که گفته می شود غالباً نامرغوب بودن نان در اثر پدیده آرد است.

و اما سایر مواد غذایی، آنها نیز مورد اسراف و بی اعتنائی قرار می گیرند بخصوص در میهمانیها و مناسبتها که غالباً میزبانان برای اظهار خوش سلیقه بودن یا جهات دیگر مواد غذایی مختلف خیلی بیش از اندازه مصرف تهیه می کنند و قطعاً مقدار اضافه را فوراً یا پس از چند روز که در یخچال می ماند و به مصرف نمی رسد روانه سطل آشغال می کنند اینها قطعاً جایز نیست. ولی نباید فراموش کرد که بعضی در مورد میهمان جانب تفریط و افتار را برگزیده اند و بخصوص کسانی که خیلی می خواهند خود را انقلابی و حزب اللهی جلوه دهند و شاید بعضی واقعاً از روی عقیده و ایمان این روش را اختیار می کنند بخيال این که لازمه مؤمن و حزب اللهی بودن نان و ماست خوردن است و باید میهمان نیز چنین باشد ولی از نظر روایات اهل بیت علیهم السلام مستحب است انسان برای میهمان غذای فراوان و خوب تهیه کند و ائمه علیهم السلام خود نیز چنین بودند.

راوی می گوید در منزل امام صادق «ع» غذایی برای ما می آوردند که هیچ گاه از آن لذیذتر و تمیزتر نخورده بودیم. تا آنجا که بعضی از اصحاب بر امام خرده گرفتند که خوب است قدری ملاحظه کنید، امام فرمودند: ملاحظه ما پیرو روزی رساندن خداوند است اگر روزی را بر ما فراوان فرستاد ما هم توسعه می دهیم و اگر تنگ گرفت ما هم تنگ می گیریم. بنابراین انسان باید حد وسط را همیشه رعایت کند نه اسراف کند و نعمتهای الهی را به هدر بدهد و نه بر خود و خانواده و میهمان تنگ بگیرد. شنیدیم یکی از ساده اندیشان، جمعی از مؤمنین را برای افطار در ماه مبارک رمضان دعوت کرده و به آنها نان و میوه تقسیم کرده بود با اینکه تهیه غذای مناسب برای او ممکن و آسان بود. این نهایت افتار است و خداوند را از آن خوش نمی آید.

و همچنین میوه جات که در دو مورد دستخوش اسراف است. امید است که تهره بار که میوه فروشان با گران کردن قیمت آن قدر میوه را تنگ می دارند تا فاسد شود و معتقدند برای تنگ داشتن نرخ بازار در سطح بالا، این روش لازم و ضروری است و این بدترین نوع اسراف است و آن طرز تفکر عقیده ای فاسد و خطرناک است. ۲- مصرف کنندگانی که بیش از حد لازم میوه می خرند و چون به مصرف نمی رسد آن را روانه سطل آشغال می کنند. و همچنین کسانی که میوه را نیم خورده دور می اندازند که در بعضی روایات این امر نیز نکوهش شده است.

۴ - کاغذ و مطبوعات:

اسراف و افتار در مورد کاغذ و مطبوعات نیز جالب توجه است.

موارد اسراف و اقتدار در جامعه ما زیاد است. و گویا سعی بر شمردن آنها اشتباه است زیرا شماره‌های زیادی از مجله‌ها اشغال خواهد کرد. برای نمونه می‌توان به همین چند مورد بسته کرد. و گزینۀ اسراف در زندگی توانگران بلکه مردم معمولی بسیار دیده می‌شود مخصوصاً در لوازم خانه و فرش و میل و سایر تجملات که متأسفانه جامعه ما به آن پای بندتر از ضروریات زندگی است. ممکن است کسی از خریدن ماشین لباسشویی که کمک به خانواده است صرف نظر کند ولی از تهیه یک فرش قیمتی که در اطاق پذیرائی باشد و همچنین سایر تجملات خانه، نمی‌توان صرف نظر کرد! با این طرز تفکر باید مبارزه کرد و باید جامعه را به سوی کم کردن تجملات (نه حذف آنها به طور کلی) هدایت کنیم نه این که همه لوازم خانه را چون از اختراعات جدید است به عنوان کالاهای مصرفی! معرفی نمائیم که این پذیرفته نمی‌شود و در نتیجه تبلیغات بی اثر می‌ماند و جامعه همچنان به روند مصرفی خود ادامه می‌دهد.

مجلات و روزنامه‌هایی که هیچ تأثیری در بالا بردن سطح فرهنگ جامعه ندارند بلکه جنبه سرگرمی و تفریح نیز در آنها نیست و فقط گزارشی از کارها و فعالیت‌های معمولی بعضی از ارگانها است که البته صفحات زیادی را نمی‌تواند پر کند و ناچار برای این که مجله را تکمیل کنند مطالبی تکراری از اینجا و آنجا جمع‌آوری کرده و آنها را تجدید چاپ می‌کنند. ما خود شاهد مجلاتی هستیم که با کاغذ گلاسه و رنگ آمیزیهایی جالب و گران قیمت و چاپ بسیار عالی، برای ارگانها به طور مجانی و متعدد فرستاده می‌شود ولی چون اصلاً مطلبی برای خواندن ندارد همچنان دست نخورده به کناری گذاشته می‌شود! البته این حد اعلای اسراف در کاغذ و مطبوعات است و درجات پایین‌تر نیز هست و همه اینها اسراف و مصرف بی معنی و بی مورد است. متأسفانه با این که این مطلب بسیار تذکره داده شده در مجلس شورای اسلامی نیز ظاهراً مطرح شده و شاید تصمیماتی نیز گرفته شده باشد ولی هیچ تأثیری در اراده گردانندگان ارگانها نسبت به چاپ مجله‌های تکراری و غیر لازم بلکه غیر مفید نداشته است.

و اما کاغذهایی که در ادارات به دلیل نظام بوروکراسی رد و بدل می‌شود گرچه آن نیز اسراف است آن هم نه فقط اسراف در کاغذ بلکه در نیروی انسانی و سایر چیزهایی که در راه تبادل این کاغذها به کار گرفته می‌شود نیز اسراف است ولی مشکل این امر از نظر تاخیر کارهای مردم و ایجاد نارضایتی در میان آنها و ظلمی که به حقوق دیگران در بسیاریا اکثر موارد لازم می‌آید این قدر مهم است که مسأله اسراف را تحت الشعاع قرار داده است.

از سوی دیگر کتابهای درسی دانش‌آموزان را ملاحظه کنید که چه کاغذی و چه چاپی و چه صحافی دارد. کاغذهای تکی که به وسیله مقدار کمی چسب به هم پیوسته‌اند و در اولین روزهای درس از هم پاشیده می‌شود. البته اگر در اولین روزها یا اولین ماهها کتاب به دست دانش‌آموز برسد! خلاصه در چنین موردی که بجای اتفاق است، متأسفانه اقتدار شدید دیده می‌شود!

برخی افراد در مورد نوشتن نامه اقتدار جالب توجهی دارند. یکی از انگیزه‌های نوشتن این مقاله نامه‌های بعضی از خوانندگان بود که در قطعه کاغذهای کوچک و پاره پاره که فقط سزاوار سطل آشغال است، نامه‌های حاوی مسائل دینی یا مشکلات شخصی می‌فرستند که گاهی در اثر ریز بودن و نامنظم بودن خط وقت زیادی برای خواندن می‌خواهد. و بعضی نیز در پاکتهای جالبی! نامه را می‌فرستند. پاکتی که برای آنها فرستاده شده با صرف وقت و چسب آن را وارونه می‌کنند و به مصرف می‌رسانند و با این عمل می‌خواهند از اسراف جلوگیری کرده باشند ولی این اقتدار است!! احترام اشخاص و ادب نامه‌نویسی با این گونه رفتار منافات دارد.

